

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІДКРИТИЙ МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ РОЗВИТКУ
ЛЮДИНИ «УКРАЇНА»
ЛУЦЬКИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ЛЮДИНИ
УНІВЕРСИТЕТУ «УКРАЇНА»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПОСТУПУ

*Матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-
конференції, присвяченої 20-ти річчю інституту
(м. Луцьк, 21–22 травня 2020 року)*

Луцьк
Вежа-Друк
2020

*Рекомендовано до друку вченою радою
Луцького інституту розвитку людини Університету «Україна»
(протокол № 6 від 21.05.2020 р.)*

Рецензенти:

Земзюліна Наталія Іванівна – доктор історичних наук, професор, директор навчально-наукового інституту історії і філософії Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;

Дем'янчук Олександр Никанорович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка.

- А 43 Актуальні проблеми сучасної освіти та науки в контексті євроінтеграційного поступу: матеріали VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої 20-ти річчю інституту (м. Луцьк, 21–22 травня 2020 року) / упоряд.: О.А.Бундак, Т.Й.Жалко, Н.Г.Конон. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. 324 с.

Випуск уміщує статті з актуальних проблем сучасної освіти та науки, розвитку бібліотечної й архівної справи та соціальних комунікацій в умовах європейської інтеграції; питань впровадження інформаційних технологій в освітній процес; тенденцій розвитку соціальних технологій та психолого-консультативної діяльності; економіко-правових аспектів і туристично-рекреаційної роботи в науково-освітньому просторі; проблем фізичного виховання, зміцнення та відновлення здоров'я.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність і точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, власних імен та інших відомостей. Думки авторів тез і статей можуть не збігатись із позицією редакції.

Наукові роботи друкуються в авторській редакції без коректорських правок.

УДК 371 : 378

ЗМІСТ

Сергій Савич

Луцький інститут розвитку людини Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»: дорога до знань довжиною у 20 років 18

РОЗДІЛ I. ІСТОРИЧНІ, ФІЛОСОФСЬКІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ НАУКИ ТА ОСВІТИ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Jan Jerzy Milewski

Українці w województwie podlaskim (1989-2019) – tożsamość, oświata, kultura..... 22

Тетяна Антонюк

Провінційний патріот 24

Василь Байцим, Лариса Понедельник

До історії Старого Чорторийська (XX – початок XXI ст.)..... 28

Олена Бундак

Науково-дослідницька діяльність Луцького інституту розвитку людини Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»..... 30

Олександр Дем'янюк

Труднощі формування української нації в умовах бездержавності у першій половині XIX століття..... 32

Лілія Дідич, Лариса Понедельник

«Волинська трагедія» та операція «Вісла» у пам'яті жителів села Гайове (Пшебраже) Ківерцівського району..... 34

Дмитро Дьомін, Олена Бундак

Дистанційне навчання: вимога часу та програмні ресурси..... 36

Оксана Драч

Шкільні підручники з історії України в контексті євроінтеграційного поступу держави..... 39

Вікторія Ковальчук

Система освіти і виховання Третього рейху в контексті державної гендерної політики..... 41

Ірина Ковальчук

Ідеї Еріха Фромма в контексті сучасності..... 42

Алла Корнейко

Роль моніторингу в управлінській діяльності менеджера освіти..... 45

Володимир Коцюруба, Оксана Кухнюк

Роль і місце сучасних педагогічних технологій в системі становлення майбутніх фахівців медицини..... 48

Світлана Криштанович

Формування мотиваційно-аксіологічного компоненту професійної компетентності майбутніх менеджерів фізичної культури і спорту у закладах вищої освіти..... 50

УДК 37.014.5(477)

Оксана Драч

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПОСТУПУ ДЕРЖАВИ

З початку 1990-х рр. в Україні формувалася така версія дидактичної історії, яка мала виконувати свого роду компенсаційну функцію – (від)творення внутрішньо цілісної історії «титульної нації», свого роду «українського міленіума», де остання перетворюється із об'єкту історії на її повноправний суб'єкт (Історична освіта, 2011:6). Новий національний наратив упроваджено в офіційний дискурс та підручники з історії. Саме шкільний підручник став чи не головним елементом впливу національного чинника на історичну свідомість молоді у 1990-х рр.

Шкільні підручники з історії пропонують картину історичних подій, адресовану представникам певної вікової групи й апелюють до свідомості дітей і підлітків у формі «директивного повчання». Саме підручники з історії мають формувальний вплив на організацію навчання, оскільки є базисом і орієнтиром навчального процесу в середній освіті. Вони завдяки широкій читацькій аудиторії вагомо впливають на розвиток підростаючого покоління, зокрема формування ідентичності, світоглядних засад і цінностей. Міжнародні експерти наголошували на великій відповідальності осіб, які укладають рекомендації для занять з історії, приймають рішення, пишуть навчальні посібники, готують учителів і займаються підвищенням їхніх кваліфікацій, які самі викладають історію. Вони покликані допомогти молоді у пошуку життєвих орієнтирів і одночасно мають запобігати їхній залежності від героїв чи кумирів, які утверджують націоналізм, расизм або сприяють їм (Фішер, 2000:223). Непокоїло те, що підручники – особливо в період бурхливого процесу зміни цінностей, який мав місце в Україні після раптових політичних та суспільних зрушень 1991 р. – стають ареною для спроб різноманітних соціальних сил «погодити» між собою нові суспільні правила, способи бачення та оцінки, тлумачення та визначення.

Перше покоління українських підручників з історії втілювали предметно-знаннєву парадигму освіти. У методологічному сенсі це був період перегляду версій та оцінок, усталених у радянській історіографії, спроба застосувати цивілізаційний підхід до висвітлення подій всесвітньої історії та державотворення історії України. Методичними напрямками вдосконалення підручників стали: підсилення джерельної бази через збільшення документального матеріалу в додатковому компоненті; розширення частки самостійної роботи учнів; зменшення обсягу навчального матеріалу до тезового викладу (Удод, 2016:62).

Друга половина 1990-х рр. стала часом інтенсивного насичення школи новими підручниками. Значущість цього здобутку влучно окреслив один з учнів, який, відповідаючи на питання, чим подобаються сучасні підручники з історії, наголосив: «Тим, що вони взагалі є». Проведене наприкінці 1998 р. анкетування учнів 9–11-х

класів виявило результати апробації нових підручників з історії, за якими їх назвали найвірогіднішим джерелом знань 52 % дев'ятикласників, 39 % десятикласників, 70 % одинадцятикласників (у середньому – 47 %), що засвідчило значне (майже у 6 разів) зростання довіри до підручника порівняно з 1991 р. (Баханов, 2000:239)

Шкільні підручники з історії були постійно у фокусі державної і суспільної уваги, а також стали предметом вивчення Інституту імені Георга Еккерта – громадської науково-дослідної установи з міжнародних досліджень підручників, що діє у Брауншвейзі (ФРН). Міжнародних експертів цікавило наскільки зміст українських підручників відповідає новітнім досягненням історичної науки та суспільствознавства в об'єктивному переосмисленні минулого та розумінні сучасних проблем суспільства? Чи слугують сучасні підручники справі виховання незалежного мислення учнів і відмові від будь-якої (комуністичної чи націоналістичної) індоктринації учнів? Визнаючи важливу роль національної історії в процесі шкільного навчання, як засобу подолання міфологічних перекручень та перебільшення національного чинника, демагогії та фальсифікації історії, водночас експерти застерігали від візії винятково в межах історичної перспективи ХІХ ст., що слідом за Гегелем визнавала національну державу самоціллю та остаточною метою історичного розвитку (Фуррер, 2000:332). Європейські фахівці стримано й обережно сприйняли позицію українських істориків щодо підготовки шкільних підручників крізь призму функції націотворення в Україні, з огляду на німецький досвід, розмежовуючий та ненависницький потенціал концепції національного, висловили сумніви щодо її придатності як інструмента соціального структурування.

Десять років по тому ґрунтовний аналіз шкільних підручників історії України здійснено групою університетських викладачів-істориків під керівництвом Н. Яковенко. За підсумками Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України зроблено загальний висновок про те, що вони відповідають чинній нормативно-правовій базі (державному стандартіві й навчальній програмі), однак не відповідають ні сучасному станові історичної науки, ні потребам суспільства (Шкільна історія, 2008:24). Серед основних недоліків підручників експерти виділили: тиражування песимістичного уявлення про Україну як простір з безперервним – від ХІІІ до ХХ ст. – «колоніальним статусом»; етноцентричне бачення історії; переважання у тематиці підручників політичної та мілітарної історії; недостатня кількість нових методів та розвивальних методик. Загальними засадами оновлення шкільних історії України визнано вектор антропологізації минулого.

До аналізу українських підручників долучилися і громадські активісти. Констатували поступовий перехід від радянської візії до етноцентричної зі збереженням властивих минулому періоду рис, помножених на еkleктичну невизначеність щодо того, як має виглядати сучасний підручник: практично повна відсутність згадки про нацменшини, постійний пошук зовнішніх ворогів, просторова невизначеність (то в Європі, то в Східній Європі, то в «одному ряду із

Західноєвропейськими країнами», то в східнослов'янському чи православному світі тощо), термінологічна плутанина і відсутність пояснень багатьох термінів («націоналізм», «держава» тощо) (Левін, 2011).

Список використаних джерел:

Баханов К. Інноваційні тенденції в сучасному навчанні історії в школі. *Українська історична дидактика: Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії)*: Зб. наук. ст. К.: Генеза, 2000. С. 233-240.

Історична освіта в полікультурному суспільстві: виклики та перспективи для України: Матеріали міжнародного круглого столу (Київ, 14 липня 2010 р.). – К.: Інститут історії України НАН України, 2011. – 149 с.

Левін К. Історична освіта: європейський та український досвід. Retrieved from <https://www.litteralis.com/2011/02/history-education-in-europe-and-ukraine/>

Шкільна історія очима істориків-науковців: матеріали Робочої наради з моніторингу шкільних підручників історії України / Упор. Н. Яковенко. К.: Вид-во імені Олени Теліги, 2008. 128 с. Retrieved from <http://www.memory.gov.ua/ua/publication/content/1147.htm>.

Удод О. *Українська історична дидактика: академічний дискурс* (До 80-річчя Інституту історії України) / за ред. В. Смоля. К.: НАН України, Ін-т історії України, 2016. 214 с.

Фішер К. Чи можна писати історію без героїчного пафосу? Нотатки, нав'язані перевіркою кращих учнівських робіт з історії України. *Українська історична дидактика: Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії)*: Зб. наук. ст. К.: Генеза, 2000. С. 211-225.

Фуррер М. Національна історія й непересічність – образ Швейцарії як «країни виняткової долі» в світлі змін у шкільних підручниках з історії. *Українська історична дидактика: Міжнародний діалог (фахівці різних країн про сучасні українські підручники з історії)*: Зб. наук. ст. К.: Генеза, 2000. С. 313-332.

УДК 37:94(430)“1933/1939”

Вікторія Ковальчук

СИСТЕМА ОСВІТИ І ВИХОВАННЯ ТРЕТЬОГО РЕЙХУ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ

З моменту приходу до влади у Німеччині Націонал-соціалістичної робітничої партії розпочинається творення нової нації, в якій визначення певних ролей та обов'язків відбувається на основі гендерного принципу. Підтримуючи концепцію творення «нової людини», яка буде функціонувати як символ держави, нацисти переглянули існуючі уявлення про маскуліність і фемінність. Оскільки, щоб сформувати щось нове, слід розпочати з основ, однією з перших зазнає змін існуюча система освіти та виховання.

Першою трансформується шкільна система освіти. Школи починають сприяти засвоєнню політичних, расових та гендерних ідей нацизму. Реалізацію цих ідей в школі було покладено на плечі вчителів. Відповідно, всі вчителі повинні були приєднатися до Асоціації нацистських вчителів, яка перевіряла їх на політичну та расову придатність. Значних змін зазнали навчальні плани, які мали відповідати нацистській ідеології, швидко наповнювалися пропагандою шкільні підручники. Дітям постійно нагадували про їхні расові та гендерні обов'язки перед «народним співтовариством». «Німецький хлопчик, пам'ятай, що ти німець... дівчинка, не забувай, що ти повинна стати німецькою матір'ю! [1, с. 37]».

На рівні із змінами шкільної освіти, відбувається трансформація системи